מאמרי יום הכיפורים

מאמר יום הכיפורים

פִּקּוּדָא דָא לְאִתְעַנָּאָה בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, לְאַכְנָעָא גּוּפָא וְנַפְשָׁא, בְּרִזָּא דְּחַמְשָׁה עֲנוּיִין, דְּחַמְשָׁה דַּרְגִּין דְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי, דְּהָא מְקַטְרְגָא

מתוק מדבש

"מאמרי יום הכיפורים", כו נתבאר בפרטות ענין התעלת שהיה בגורל השעירים, כדי לסתום פי רשעי, ומביאר בתחילת המאמר שהקב"ה צוה לישראל על החמשה עינויים ביום הכיפורים כדי להכניע את הגוף והנפש, ועל ידי כך יתעורר האדם בתשובה. כמו כן יבואר ענין הגורלות יתרועת שבחם לישראל, והרן הביא את הסימנים שהיו לעם ישראל ולכהן הגדול כשנתקבלה תשובתם. ומסיק ואומר, כי בכח עבודת ישראל ביום הקדוש בתפילה ומעשים אשר מתפללים בהכנעה ובטהרת הלב, אזי הם ממשיכים עליהם את עין החמלה של השכינה הקדושה, להשפיע עליהם כהארת פנים את ענין הכפרה והטהרה.

(ריקוי המאמר נדלנג מזהר ומרעיא מהימנא שבפרשת אמור מדף קנ ע"ב-קנ ע"ב ובמאוריו כרך יא עמ' תקעא-תקנג)

מה שכתיב, אך בעשור לחדש השביעי הזה יום הכפורים הוא, מקרא קדש יהיה לכם ועיניתם את נפשותיכם, **פִּקּוּדָא דָא** מצוה זו היא **לְאִתְעַנָּאָה בְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי** להתענות ביום הכפורים, **לְאַכְנָעָא גּוּפָא וְנַפְשָׁא** להכניע את הגוף והנפש, כי שניהם כאחד חטאו (כמבואר במס' סנהדרין קף נט ע"ב), **בְּרִזָּא דְּחַמְשָׁה עֲנוּיִין דְּחַמְשָׁה דַּרְגִּין דְּיוֹמָא דְּכִפּוּרֵי** בסוד

קָא אָתֵי לְאַדְכָּרָא חוֹבֵיהוֹן, כְּמָה דְּאִתְּמַר, וְכֻלְּהוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלִימְתָּא קַמֵּי אֲבוּהוֹן, כֻּלָּא כְּמָה דְּאִתְּמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תְּנַן (ויקרא טז ח) **וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת, אִי הָכִי יְקָרָא הוּא דַּעֲזָאזֵל, חֲמִיתוּן עַבְדָּא דְּשָׁדֵי עַדְבִּין בְּמָארֵיהּ, אַרְחֵיהּ דְּעָלְמָא דְּעַבְדָּא לָא נָטֵל אֶלָּא מַה דְּיָהִיב לֵיהּ מָארֵיהּ.**

אֲבָל בְּגִין דְּסִמְא"ל זְמִין הַאי יוֹמָא בְּדַלְטוֹרָא, וּבְגִין דְּלָא יְהֵא לֵיהּ פִּטְרָא, יְהַבִּין לֵיהּ חוּלְקָא בְּהַאי.

וְהַאי עַדְבָּא מִגַּרְמֵיהּ הוּא דְּסָלִיק בֵּיהּ, דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִלָּה עִלָּאָה אַשְׁכַּחְנָא בְּעַדְבָּא, עַדְבָּא דִּיהוֹשֻׁעַ כְּתִיב בֵּיהּ,

מתוק מדבש

של ה' עניים של ה' מדרגות של יום הכפורים, (הסיבו כנגד מה שמקנאת המלות ביום הכפורים ממש גמורים ממותקות מאמא עלאה עצמה שנא על ידי ז"ל, לגירך מיקון פרנוסא, כמבואר מדרוש ג' דיום הכפורים), **דְּהָא מְקַטְרְגָא קָא אָתֵי לְאַדְכָּרָא חוֹבֵיהוֹן כְּמָה דְּאִתְּמַר** כי המקטרג בא להזכיר עונותיהם כמו שלמדנו, **וְכֻלְּהוּ בְּתִיּוּבְתָּא שְׁלִימְתָּא** קמי אבוהון וכל ישראל הם בתשובה שלימה לפני אביהם שבשמים, **כֻּלָּא כְּמָה דְּאִתְּמַר בְּכַמָּה דּוּכְתֵּי** הכל כמו שכבר למדנו בכמה מקומות.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, תְּנַן למדנו על מה שכתוב **וְנָתַן אַהֲרֹן עַל שְׁנֵי הַשְּׂעִירִים גּוֹרָלוֹת** גורל אחד לה' וגורל אחד לעזאזל, ושאל **אִי הָכִי** שמפילים גורלות בין ה' לבין העזאזל שהוא הס"מ, **יְקָרָא הוּא דַּעֲזָאזֵל** כבוד גדול הוא לעזאזל, **חֲמִיתוּן עַבְדָּא דְּשָׁדֵי עַדְבִּין בְּמָארֵיהּ** וכי ראיתם פעם שהעבד יפיל גורלות שוה בשוה עם אדונו, **אַרְחֵיהּ דְּעָלְמָא דְּעַבְדָּא לָא נָטֵל אֶלָּא מַה דְּיָהִיב לֵיהּ מָארֵיהּ** הלא דרך העולם הוא שהעבד אינו נוטל מעצמו כלום, אלא מה שנותן לו אדונו.

והשיב אֲבָל בְּגִין דְּסִמְא"ל זְמִין הַאי יוֹמָא בְּדַלְטוֹרָא אבל לפי שהס"מ מוכן ומזומן ביום הכפורים להלשין על ישראל, **וּבְגִין דְּלָא יְהֵא לֵיהּ פִּטְרָא** וכדי שלא יהיה לו פתחון פה לקטרג, לכן **יְהַבִּין לֵיהּ חוּלְקָא בְּהַאי** נותנים לו שוחד בזה שמפילים עמו גורלות.

וְהַאי עַדְבָּא מִגַּרְמֵיהּ הוּא דְּסָלִיק בֵּיהּ וזה הגורל מאליו היה עולה בו, כלומר כי ממש הס"מ היה עולה בגורלו, ובעצמו היה מברר חלקו הראוי לו. **דְּאָמַר רַבִּי יְהוּדָה אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מִלָּה עִלָּאָה אַשְׁכַּחְנָא בְּעַדְבָּא** דבר גדול מצינו בהגורל, כי הנה **עַדְבָּא דִּיהוֹשֻׁעַ כְּתִיב בֵּיהּ** בגורל שעל פיו חלק יהושע את הארץ כתוב בו,

(במדבר כו נו) **עַל פִּי הַגּוֹרָל, עַל פִּי הַגּוֹרָל וַדַּאי, דְּאִיהוּ אָמַר דָּא חוּלְקָא דִּיהוּדָה, דָּא דְּבִנְיָמִין וְכוּ', וְכֵן כֻּלְּהוּ.**

אוּף הָכָא, כֵּיוָן דְּכָהֲנָא שַׁוִּי יְדוֹי, אֵינוּן עַדְבִּין מְדַלְּגֵי וְסָלְקִין בִּידָא דְּכָהֲנָא, וְשָׁאֲרָן בְּאַתְרֵיהוּ, הָדָא הוּא דִּכְתִיב, וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל, עָלָה עָלָיו וַדַּאי.

וְלָא דָא בְּלִחוּדוֹי, אֶלָּא בְּכָל זִמְנָא דְּדַלְטוֹרָא זַמִּין, וְאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּתָא, בְּעֵינַן לְשַׁוְּאָה לְקִבְלֵיהּ כְּמָה דְּיִתְעֲסַק, וְשָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל.

בְּהַאי יוֹמָא, דַּלְטוֹרָא זַמִּין לְאַלְּלָא אַרְעָא, הָדָא הוּא דִּכְתִיב (איוב א ז) **וַיֹּאמֶר יהו"ה אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא, וְהָא תְּנִינָן מִשּׁוּט בָּאָרֶץ,**

מתוק מדבש

עַל פִּי הַגּוֹרָל ולא נאמר לפי הגורל או בגורל, כי בא להורות **עַל "פִּי" הַגּוֹרָל וַדַּאי** פי' על פי דיבורו, **דְּאִיהוּ אָמַר דָּא חוּלְקָא דִּיהוּדָה, דָּא דְּבִנְיָמִין וְכוּ'** כי הגורל בעצמו היה מדבר ואומר זה חלק של יהודה וזה חלק של בנימין וכו', (כפרש"י כי הגורל עצמו היה צווח ואומר, אני הגורל עליתי לגבול פלוני לשבט פלוני, שנאמר על פי הגורל, כלומר באה עמו בת קול ונדמה שהגורל עצמו מדבר, וכל זה כדי למנוע תרעומות השבטים, כי ע"י"ז ידע כל שבט שזהו חלקו מן השמים), **וְכֵן כֻּלְּהוּ** וכן היה בכל השבטים.

אוּף הָכָא אף כאן בגורל של יום הכפורים, (ה"ג הרמ"ק) **כֵּיוָן דְּסָלְקִין עַדְבִּין בִּידָא דְּכָהֲנָא** כיון שעלו הגורלות בידו של הכהן, **אֵינוּן מְדַלְּגֵי** מן ידוי **וְשָׁאֲרָן בְּאַתְרֵיהוּ** הם היו מדלגין מן ידיו ונחו מעצמם במקומם על השעירים, **הָדָא הוּא דִּכְתִיב** זהו שכתוב **וְהַשָּׂעִיר אֲשֶׁר עָלָה עָלָיו הַגּוֹרָל, עָלָה עָלָיו וַדַּאי** פי' שמאליו עלה עליו, והגורל של עזאזל בעצמו היה אומר זה חלקי, אם כן לא היה כאן גורל להשוות עבד לקונו.

וְלָא דָא בְּלִחוּדוֹי ולא זה בלבדו, **אֶלָּא בְּכָל זִמְנָא דְּדַלְטוֹרָא זַמִּין, וְאִתְיְהִיב לֵיהּ רְשׁוּתָא** אלא בכל זמן שהמלשין מזומן להלשין, וניתן לו רשות, **בְּעֵינַן לְשַׁוְּאָה לְקִבְלֵיהּ כְּמָה דְּיִתְעֲסַק, וְשָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל** אנו צריכים ליתן לפניו במה שיתעסק, ויעזוב מלקטרג על ישראל.

הנה בְּהַאי יוֹמָא דַּלְטוֹרָא זַמִּין לְאַלְּלָא אַרְעָא ביום הכפורים המלשין המקטרג מוכן ומזומן לרגל את הארץ ולחפש עונות כדי לקטרג על ישראל, לכן נותנים לו שעיר שיתעסק בו ויעזוב את ישראל, **הָדָא הוּא דִּכְתִיב** זהו שכתוב **וַיֹּאמֶר יהו"ה אֶל הַשָּׂטָן מֵאַיִן תָּבֹא** ויען השטן את ה' ויאמר משוט בארץ ומהתהלך בה, **וְהָא תְּנִינָן** והרי למדנו

דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַוּוג לְהוּ כַּחֲדָא, דִּכְתִיב הַנוּ בְיָדֶךָ, בְּעוֹד דְּהוּא אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ, שָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵיגוֹרָא לְגַבֵּייהוּ.

אוּף הָכָא, בְּהַאי יוֹמָא דְּלְטוֹרָא זַמִּין לְאַלְּלָא אַרְעָא, וּבְעֵינָא לְשַׁדְּרָא לְקַבְלֵיהּ בְּמָה דְּיִתְעַסַּק, (כגונא דיליה), **וּבְעוֹד דְּאִיהוּ אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ, שָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל.**

וּמַתְלָא אָמְרֵי, לְזִלְזוּלָא דְּבֵי מַלְכָּא הַב לֵיהּ זְעִיר חֲמְרָא, וּישַׁבְּחָךְ קַמֵי מַלְכָּא, וְאִי לָאו יֵימָא לְמַלְכָּא מִלָּה בִישָׁא, לְזִמְנִין נָטְלִין לָהּ לְהַהִיא מִלָּה עִלָּאֵי דְּבֵי מַלְכָּא, וּמַלְכָּא עָבִיד דִּינָא בְּגִינֵיהּ.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לְשִׁטְיָא דְּקָאֵים קַמֵי מַלְכָּא, הַב לֵיהּ חֲמְרָא, וּלְבָתַר

מתוק מדבש

אין כמידו בארץ, **עַד דְּקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא זַוּוג לְהוּ כַּחֲדָא** עד שהקב"ה חיבר את איוב יחד עם השטן, **דִּכְתִיב** ויאמר ה' אל השטן **הַנוּ בְיָדֶךָ** אך את נפשו שמור, **בְּעוֹד דְּהוּא אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ** ובעוד שהשטן עסק עם איוב, **שָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵיגוֹרָא לְגַבֵּייהוּ** עזב את ישראל ולא נמצא המקטרג אצלם, ועברו ישראל את הים ביבשה, והמצרים צללו במים אדירים.

ועתה חזור לענינו ואומר **אוּף הָכָא בְּהַאי יוֹמָא, דְּלְטוֹרָא זַמִּין לְאַלְּלָא אַרְעָא** אף כאן ביום הכפורים, המלשין השטן מוכן ומזומן לרגל את הארץ ולחפש עונות ישראל, **וּבְעֵינָא לְשַׁדְּרָא לְקַבְלֵיהּ בְּמָה דְּיִתְעַסַּק** לכן אנו צריכים לשלוח לפניו במה שיתעסק, דהיינו בהשעיר, **וּבְעוֹד דְּאִיהוּ אִשְׁתַּדַּל בֵּיהּ** ובעוד שהוא עוסק בו, **שָׁבִיק לוֹן לְיִשְׂרָאֵל** עוזב את ישראל ואינו מקטרג עליהם.

וּמַתְלָא אָמְרֵי ובני אדם אומרים משל, **לְזִלְזוּלָא דְּבֵי מַלְכָּא, הַב לֵיהּ זְעִיר חֲמְרָא** לעבד מזולזל והפחות המשמש בבית המלך, תן לו מעט יין, **וּישַׁבְּחָךְ קַמֵי מַלְכָּא** והוא ישבח אותך לפני המלך, **וְאִי לָאו** ואם לא תתן לו כלום, **יֵימָא לְמַלְכָּא מִלָּה בִישָׁא** יאמר למלך לשון הרע עליך, **לְזִמְנִין נָטְלִין לָהּ לְהַהִיא מִלָּה עִלָּאֵי דְּבֵי מַלְכָּא** ולפעמים לוקחים את דיבור הרע ההוא הגדולים והחשובים שבבית המלך, **וּמַלְכָּא עָבִיד דִּינָא בְּגִינֵיהּ** והמלך עושה דין בשבילו.

רַבִּי יִצְחָק אָמַר, לְשִׁטְיָא דְּקָאֵים קַמֵי מַלְכָּא משל לשוטה העומד לפני המלך (כנודע שבימי קדם היה מנהג אצל המלכים להחזיק אצלם איש שוטה שהיה משמח את המלך), **הַב לֵיהּ חֲמְרָא** תן לו מעט יין לשמחו, (וענין היין, כי זהו חלק השוטה המזולזל שהוא הס"מ כסיל

אִימָא לֵיהּ וְאַחֲזֵי לֵיהּ כָּל אִינּוּן טַעֲוָון דְּעַבְדַּת, וְכָל אִינּוּן בִּישִׁין, וְהוּא יֵיתֵי וִישַׁבְּחָךְ, וְיֵימָא דְּלָא יִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא כְּוָותָךְ.

אוּף הָכָא הָא קָאֵים דְּלְטוֹרָא תְּדִיר קַמֵי מַלְכָּא, יִשְׂרָאֵל יָהֲבִין לֵיהּ הַאי דּוּרוֹן, וּבְהַאי דּוּרוֹן פִּתְקָא לְכָל בִּישִׁין וּלְכָל טַעֲוָון וּלְכָל חוֹבִין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל, וְהוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְאִתְעֲבִיד סַנֵיגוֹרָא עֲלֵיהוּ, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כֻּלָּא לְרֵישָׁא דְּעַמֵּיהּ, בְּגִין דִּכְתִיב (משלי כה כב) **כִּי גֶחָלִים אַתָּה חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ.**

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַוי לוֹן לְעַמָּא דְּעָשׂוּ, בְּשַׁעְתָּא דְּהַאי שָׁעִיר מִשְׁדַּרֵי לְהַהוּא דְּלְטוֹרָא מִמְּנָא דְּעַלְיֵיהוּ

מתוק מדבש

טמא, ושותה משמרי היין דוקא, כי מיין נסך חלקו ודא'), **וּלְבָתַר אִימָא לֵיהּ וְאַחֲזֵי לֵיהּ כָּל אִינּוּן טַעֲוָון דְּעַבְדַּת** ואחר כך תאמר לו ותראה לו את כל אותם התועבות שעשית, **וְכָל אִינּוּן בִּישִׁין** וכל אותם מעשים הרעים, **וְהוּא יֵיתֵי וִישַׁבְּחָךְ** והוא יבוא וישבח אותך לפני המלך, **וְיֵימָא דְּלָא יִשְׁתְּכַח בְּעָלְמָא כְּוָותָךְ** ויאמר עליך שלא נמצא בעולם צדיק וישר כמוך.

הנה ההפרש בין משל הראשון להשני, כי במשל הראשון שאמר רבי יוסי, **לא משמע** ליה שעל ידי השוחד הס"מ מלמד זכות על ישראל, אלא שאינו מקטרג עליהם, **אבל ללמד זכות** אין בו תועלת. ובמשל השני שאמר רבי יצחק, סבירא ליה שכוונת השוחד היא כדי שילמד זכות, כי כשהוא מלמד זכות אז יש ממש בדבריו.

אוּף הָכָא אף כאן לפני מלך העליון ב"ה, **הָא קָאֵים דְּלְטוֹרָא תְּדִיר קַמֵי מַלְכָּא** הרי המלשין עומד תמיד לפני המלך לקטרג, לכן **יִשְׂרָאֵל יָהֲבִין לֵיהּ הַאי דּוּרוֹן** ישראל נותנים לו את דורון הזה שהוא השעיר לעזאזל, **וּבְהַאי דּוּרוֹן פִּתְקָא לְכָל בִּישִׁין, וּלְכָל טַעֲוָון, וּלְכָל חוֹבִין דְּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל** ובזה הדורון יש פתקא שבו כתובים כל מעשים הרעים, וכל התועבות, וכל העונות שעשו ישראל, כמ"ש ונשא השעיר עליו את כל עונותם, **וְהוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל** והוא בא ומשבח את ישראל לפני הקב"ה, **וְאִתְעֲבִיד סַנֵיגוֹרָא עֲלֵיהוּ** ונעשה סניגור עליהם, (ה"ג) **וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כֻּלָּא לְרֵישָׁא דְּעַמֵּיהּ** והקב"ה מחזיר הכל על ראש עמו, כלומר את כל העונשים שהיו ראויים לבוא על ישראל בעונותיהם יחולו על ראש אומות העולם, **בְּגִין דִּכְתִיב** לפי שכתוב, אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו' **כִּי גֶחָלִים אַתָּה חוֹתֶה עַל רֹאשׁוֹ** הם העונות השורפים אותו כגחלים, והם יחולו על ראשו.

אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, וַוי לוֹן לְעַמָּא דְּעָשׂוּ אוי להם לעמו של עשו, **בְּשַׁעְתָּא דְּהַאי שָׁעִיר מִשְׁדַּרֵי לְהַהוּא דְּלְטוֹרָא מִמְּנָא דְּעַלְיֵיהוּ** בשעה ששולחים את השעיר לעזאזל

לְהַהוּא דְּלְטוֹרָא מִמְּנָא דְּעַלְיֵיהוּ, דְּבִגִינֵיהּ אָתֵי לְשַׁבְּחָא לוֹן לְיִשְׂרָאֵל, וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כָּל אִינּוּן חוֹבִין לְרֵישָׁא דְּעַמֵּיהּ, בְּגִין דִּכְתִיב (תהלים קא ז) **דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי.**

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמְלֵי הָווּ יְדָעֵי עַמִּין מֵהַאי שָׁעִיר, לָא שַׁבְּקִין לוֹן לְיִשְׂרָאֵל יוֹמָא חַד בְּעָלְמָא.

תָּא חֲזֵי, כָּל הַהוּא יוֹמָא מִשְׁתַּדַּל אִיהוּ בְּהַהוּא שָׁעִיר, וּבְגִין כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְדָכֵי לוֹן מִכֹּלָּא, וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵיגוֹרְיָא קַמֵּיהּ, לְבָתַר הוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וּכְדֵין שָׁאִיל

מתוק מדבש

אל המלשין שהוא הס"מ שרו של עשו הממונה עליהם, **דְּבִגִינֵיהּ אָתֵי לְשַׁבְּחָא לוֹן לְיִשְׂרָאֵל** שבעבורו הוא בא לשבח את ישראל, **וְקֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא אַהְדַּר כָּל אִינּוּן חוֹבִין לְרֵישָׁא דְּעַמֵּיהּ** והקב"ה מחזיר את כל אותם העונות על ראש עמו, כיון שהוא פוטר את ישראל מן הדין, מצד אחד הקליפות תובעות על העונות ההם, וזה שאמרו ואתן אדם תחתיך, אל תקרי אדם אלא אדום, **בְּגִין דִּכְתִיב** לפי שכתוב **דּוֹבֵר שְׁקָרִים לֹא יִכּוֹן לְנֶגֶד עֵינָי** והס"מ הוא דובר שקרים, כי אינו מחפש זכותן של ישראל על צד האמת, אלא מלמד זכות עליהם בשביל השוחד שקבל.

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, אִלְמְלֵי הָווּ יְדָעֵי עַמִּין מֵהַאי שָׁעִיר אם הגוים היו יודעים מענין השעיר **לעזאזל, שעל** ידי זה כמה גזרות נגזרות עליהם בכל שנה מחדש שינגשו לעתיד לבוא, **לָא שַׁבְּקִין לוֹן לְיִשְׂרָאֵל יוֹמָא חַד בְּעָלְמָא** לא היו מניחים את ישראל בחיים בעולם אפילו יום אחד.

תָּא חֲזֵי, כָּל הַהוּא יוֹמָא מִשְׁתַּדַּל אִיהוּ בְּהַהוּא שָׁעִיר בא וראה כל יום הכפורים הס"מ עוסק בשעיר ההוא **ששלחו** לו, והענין כי אין השעיר רק הבשר לבד, אלא על ידי השעיר מושפע להם שפע ממותרות הקדושה הנעשה למעלה, ועל ידי שליחת השעיר, מורידים הסיגים העליונים מל מוך הטוקנא תתהוס רגא אל ארץ גזרה ודאי, והוא עומד ומחלק אותו השפע לכל חייליו ונטרד בזה, ואז ישראל עומדים ועוסקים בתשובה, וכין זה לזה אינו מקטרג על ישראל, והקב"ה מתמלא רחמים עליהם ומקבל תשובתן, וזה שאמר **וּבְגִין כָּךְ קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא מְכַפֵּר לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל, וְדָכֵי לוֹן מִכֹּלָּא** ובשביל זה הקב"ה מכפר להם לישראל על כל עונותם, ומטהר אותם מכל טומאתם, **וְלָא אִשְׁתְּכַח קַטֵיגוֹרְיָא קַמֵּיהּ** ושוב לא נמצא המקטרג לפניו, **לְבָתַר הוּא אָתֵי וּמְשַׁבַּח לְהוּ לְיִשְׂרָאֵל** ואח"כ הוא בא ומשבח את ישראל לפני הקב"ה, **וּכְדֵין שָׁאִיל לֵיהּ** ואז הקב"ה שואל

ליה, כמה דאת אמר (איוב א ח) ויאמר יהו"ה אל השטן מאין תבא, אתיב בתושבחתייהו דישראל, וקטיגורא אתעביד סניגורא, ואזיל ליה.

כדין, קדשא בריך הוא אמר לשבעין שרין דסחרין כורסייא, חמיתון האי דלטורא. היאך קאים על בני תדיר, (אסתכמו) הא שעירא חדא דאשתכח (כ"א אשתדר) גביה, בספקא דכל חובייהו, וכל טעותייהו, וכל מה דחטו וחבו קמאי, והוא קביל לון, כדין אסתכמו כלהו דיהדרון אינון חובין על עמיה.

רבי אבא אמר, כל אינון חובין וחטאין מתדבקין ביה, כמה דכתיב (ויקרא ז יט) ותשליך במצולות ים כל חטאתם, ולבתר כלהו מתהדרן

מתוק מדבש

איתי כמה דאת אמר כמו שנאמר ויאמר יהו"ה אל השטן מאין תבא ויען השטן את ה' ויאמר השטן בארץ ומהתלך בה, ראל שדלכתי לרגל את הארץ, אתיב בתושבחתייהו דישראל ויא השיב בשבחם של ישראל, שראה במעלתם וחשיבותם, וקטיגורא אתעביד סניגורא, ואזיל ליה ונקטיגור נעשה סניגור והילך לו לדרכו.

[illegible] בגלל [illegible] הנה [illegible] בריך [illegible] דקטיגורא [illegible] כי הכפיד היא כפוף היום, וכזמן הזה שאין בית המקדש קיים, נאמר השלמה פרים שפתינו, דרינו שעיר ידי שאנו מספרים סדר דלוכו של השעיר לעשות הריצוי בין הבתרים, אנו מקשרים את הכ"ה חלק מרב"ה כעין מה שקבל ע"י השעיר, ועי"ז הוא [illegible] עליו, כתיב שרא, ראה שעל ידי מיסוד הדברים שלנו אנו מתקנים בקדש, וכחלק הקדש חלקו.

כדין קדשא בריך הוא אמר לשבעין שרין דסחרין כורסייא אז הקב"ה אומר להשבעים שרים של הבית דין של מעלה המסבבים את הכסא שלו, חמיתון האי דלטורא היאך קאים על בני תדיר הראיתם את המלשין הזה, איך הוא עומד תמיד הרלשין ומקטרג על בני, הא שעירא חדא אשתדר גביה הרי שעיר אחד שנשלח אליו, בספקא דכל חובייהו וכל טעותייהו בכתב של כל עונותיהם וכל תועבותיהם של ישראל, וכל מה דחטו וחבו קמאי וכל מה שחטאו ופשעו לפני, והוא קביל לון ויוא קבל אותם עליו, כדין אסתכמו כלהו דיהדרון אינון חובין על עמיה אז הסכימו כל השבעים שרי הבית דין שיחזרו הענשים של כל אותם העונות על עמו.

רבי. התנא קמא סבירא ליה שאחר שליחת השעיר נעשה הענין שחחרים עונשי העונות על ראש עמו של עשו, ורבי אבא פליג ואמר שעם השעיר בעצמו נעשה ענין זה. וזה שאמר רבי אבא אמר כל אינון חובין וחטאין מתדבקין ביה כל אותם העונות והחטאים מתדבקים בה"כ תחילה, כמה דכתיב כמו שנאמר ותשליך במצולות ים כל חטאתם ומצולות ים דינו הס"מ ונוקביה, ששם נשלכים כל החטאים כנזכר לעיל, ולבתר

(ש כו) משדד אב יבריח אם, וכתיב (ישעיה נ א) ובפשעיכם שלחה אמכם.

ועל דא, אית יומא חד בשתא, לאשגחא בהו ולעיינא בהו, וכד אזדמן האי יומא, וישראל אזדמנו בהאי יומא, בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה עניין, כלהו בזכותא, כדין אימא עלאה דכל חירו מאתר דכל חירו, בידהא דמטרוניתא, כדין מטרוניתא עאלת לגבי מלכא, בנהירו בחדווה בשלימו ברעותא, דהא רביאת בנין למלכא עלאה כדקא יאות.

מתוק מדבש

ביארנו על מש"כ משדד אב (לשון שדיה וגזלה), יבריח אם השודד וגוזל את אביו, כמה שגורם להבריח ולגרש את אמו בגלות, וכתיב ועל זה נאמר ובפשעיכם שלחה אמכם, לכן ביום הכפורים המלכות היא העיקרית מאחר שאנו בניה, והן לטוב והן להיפך ח"ו כל ההנהגה היא על ידה כי היא אם הבנים.

ועל דא אית יומא חד בשתא ועל כן יש יום אחד בשנה, לאשגחא בהו ולעיינא בהו להשגיח בישראל ולעיין במעשיהם ובדיניהם, וכד אזדמן האי יומא וכשמגיע יום הזה, וישראל אזדמנו בהאי יומא בכמה פולחנין בכמה צלותין בכמה עניין וישראל נמצאים ביום הזה, בכמה עבודות, בכמה תפילות, בכמה עינוים, כלהו בזכותא כולם הם בזכות ובטהרת הלב, כדין אימא עלאה דכל חירו בידהא אז אימא עלאה שהיא הבינה שכל החירות בידיה, אזדמנת לקבלה לאסתכלא בהו בישראל מזדמנת ונמצאת לנגדה להסתכל בעין חמלה בישראל ולטהרם מעונותיהם, וחמאת בני מלכא, בנהא, דאתפקדון בידהא דמטרוניתא כלהו זכאין ורואה את בני המלך, בניה, שנמסרו ביד המלכה, כולם צדיקים, כלהו בלא חטאין בלא חובין כולם הם בלי חטאים ובלי עונות, כדין אזמינת להו חירו מאתר דכל חירו בידהא דמטרוניתא אז היא מזמנת להם על ידי המלכה חירות ממקום שכל החירות בו, כדין מטרוניתא עאלת לגבי מלכא אז המלכה נכנסת לפני המלך ב"ה, בנהירו בחדווה בשלימו ברעותא בהארת הפנים ובשמחה ובשלימות וברצון, דהא רביאת בנין למלכא עלאה כדקא יאות לפי שגידלה בנים למלך העליון כראוי להיות.

וכד האי יומא לא אשתכחו כדקא יאות, ווי לון ווי לשלוחיהון, ווי דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא, ואימא עלאה אסתלקת, ולא נפיק מנה חירו לעלמין.

זכאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא אוליף לון אורחוי, כגין לאשתזבא מן דינא, וישתכחון זכאין קמיה, הדא הוא דכתיב (ויקרא טז ל) כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם, וכתיב (ויקרא לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאתיכם וגו'.

מתוק מדבש

וכד האי יומא לא אשתכחו כדקא יאות וכשביום הזה ישראל אינם נמצאים כראוי, ווי לון, ווי לשלוחיהון אוי להם ואוי לשליחם שהוא הכהן גדול (או השליח עבור בזמן הזה) שלא עלה בידו לגרום יחוד העליון, ולא הוה מה חכות בתפלתו לתקן למעלה ולעורר מדת הרחמים והסליחות, ווי דהא מטרוניתא אתרחקת מן מלכא אוי כי על ידי זה המלכה מתרחקת מן המלך, ואימא עלאה אסתלקת ואימא עלאה מסתלקת למעלה, ולא נפיק מנה חירו לעלמין ולא יצאת ממנה חירות לעולם.

ומסיק דבריו ואמר זכאין אינון ישראל דקדשא בריך הוא אוליף לון אורחוי בגין לאשתזבא מן דינא אשרים ישראל שהקב"ה למד אותם איך לפייסו ולרצותו, כדי שינצלו מן הדין, וישתכחון זכאין קמיה ויתמצאו זכאים וצדיקים לפניו, הדא הוא דכתיב זהו שכתוב כי ביום הזה יכפר עליכם לטהר אתכם מכל חטאתיכם, וכתיב ועוד כתוב בטהרת ישראל לעתיד לבוא וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאתיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, בב"א.